

УДК 655.4(476-25)(06)

*Ольга Васківська,
вчений секретар
Книжкової палати України*

VI Міжнародна конференція видавців, поліграфістів і розповсюджувачів друку в Мінську

5—6 грудня 2012 р. Республіка Білорусь приймала учасників VI Міжнародної конференції видавців, поліграфістів і розповсюджувачів друку. Тема конференції, присвяченої Року книги у Республіці Білорусь, — "Друкований ринок в умовах трансформації економічних відносин Білорусі, Росії і Казахстану". Її організаторами стали Союз видавців і розповсюджувачів друку за підтримки Міністерства інформації Республіки Білорусь, Асоціації книгорозповсюджувачів незалежних держав та Федерального агентства з друку і масових комунікацій Російської Федерації.

Відкриваючи конференцію, перший заступник міністра інформації Республіки Білорусь Л. Ананіч зазначила, що у Рік книги в Білорусі суспільство по-новому оцінило важливість читання. Білоруські книговидавці розуміють, підкреслила виступаюча, що проблему популяризації читання неможливо вирішити тільки акціями та окремими заходами. Це справа державного значення, отже і вирішується на державному рівні. Наслідком такого ставлення до читання зокрема й книговидання загалом є те, що в умовах кризи його темпи майже не знижуються — у 2012 р. білоруські видавці випустили 35 млн пр.

У 2012 р. у Білорусі у першому читанні був прийнятий проект закону про видавничу справу. Згідно з документом, Міністерство інформації вестиме реєстр видавців, розповсюджувачів друкованої продукції, поліграфістів. "Держава не повинна втрачати важелів регулювання книжкового ринку, — вважає перший заступник міністра інформації Республіки Білорусь. — Тим самим цій роботі надається статус державної відповідальності за духовний розвиток нації".

Начальник управління видавничої діяльності та книжкової торгівлі Міністерства інформації О. Павлова поінформувала учасників конференції про те, що його співробітники підготували проект указу Президента щодо підтримки національного книговидання і книгорозповсюдження в Білорусі. "Ми пропонуємо звільнити від податку на додану вартість доходи від діяльності з виробництва, випуску, розповсюдження книжкової продукції, що задовольняє потреби освіти, науки, культури". Проект указу погоджений зі всіма зацікавленими відомствами і вже надійшов до Адміністрації Президента.

У 2012 р., оголошеному в Республіці Білорусь Роком книги, зросли значення і роль книги як інструменту одержання інформації та знань в умовах розвитку інформаційного суспільства, а книговидання отримало додатковий стимул і підтримку, активізувалась пропаганда вітчизняної літератури. О. Павлова ознайомила учасників конференції з нинішнім станом видавничої сфери в республіці, зауваживши, що відповідно до Указу Президента Республіки Білорусь від

1 вересня 2010 р. № 450 Міністерством інформації продовжено державне регулювання ринку видавничих послуг за допомогою надання ліцензій на видавничу діяльність, усього на початку 2012 р. їх отримали понад 620 суб'єктів, у тому числі 194 організації з державною формою власності, 336 — з недержавною і змішаною формами власності, 59 індивідуальних підприємств, 14 громадських організацій і 18 релігійних. Більшість власників видавничих ліцензій становлять дрібні підприємства, а також ті, для яких видавнича діяльність не є основною.

88 видавництв, які формували у 2011 р. видавничу систему Білорусі, випустили від 11 до 50 назв, тільки 36 організацій — від 50—100 назв і 20 — від 101—400 назв (серед них "Аверсэв", Видавничий дім ТОВ "Белый ветер", ТОВ "Попудри", НМУ "Национальный институт образования", ТОВ "ТетраСистемс", видавництва з державною формою власності "Народная асвета", "Вышэйшая школа", видавничий дім "Беларусская наука", представники окремих вищих навчальних закладів). Найбільшим у країні за обсягом видавничої продукції є ТОВ "Харвест", яке працює спільно з російськими партнерами (1848 назв).

За даними державного статистичного обліку Білорусі, у 2011 р. видавництвами і видавничими організаціями різних форм власності випущено 11 084 назви книг і брошур (порівняно з 2010 р. показник практично не змінився — 11 040) загальним тиражем 34,34 млн пр. — на 20,4% менше, ніж у 2011 р. Середній тираж однієї книги становить 3,1 тис. пр., на одного жителя республіки видано 3,6 книги.

За цільовим призначенням у 2011 р. більше третини всього обсягу випуску книг і за кількістю назв (40,6%), і за тиражем (41,4%) займають навчальні та навчально-методичні видання. Великий сегмент друкованої продукції становлять літературно-художні твори: за назвами — 17,7%, за тиражем — 29,3%. Кожна сьома випущена у Білорусі книга — науково-популярна (за тиражами), а майже кожна десята за назвами адресована юним читачам, за тиражами — майже кожна двадцята.

У 2011 р. книги Білорусі видавалися більш як двадцятьма мовами народів світу. 940 назв книг і брошур випущено білоруською мовою тиражем 2,9 млн пр., що у порівнянні з 2010 р. менше за назвами на 1,2%, за тиражем — на 27,5%. Їхня частка у загальній кількості видань залишається практично на рівні останніх трьох років, а саме 7%—8,5%. Книги білоруською мовою випускають в основному видавництва з державною формою власності: "Мастацкая література", "Народная асвета", видавничий дім "Беларусская наука", "Література и Искусство", а також НМУ "Национальный институт образования", "Аверсэв", ВД ТОВ "Белый ветер".

Російською мовою в Республіці Білорусь видано 9452 назви тиражем 29,7 млн пр., що становить 85,3% і 86,5% загальної кількості та тиражу; англійською, німецькою, французькою, іспанською, італійською, китайською, польською, литовською та іншими мовами — 692 назви тиражем 1,72 млн пр., або 6,2% і 5,0% загального обсягу випуску.

Видавнична сфера Білорусі, як й інших пострадянських країн, переживає нелегкі часи. Вона підпорядкована законам ринкової економіки. До 2008 р. у Білорусі спостерігалася позитивна динаміка випуску книг і брошур за назвами. Найпліднішим для книговидання Білорусі став період з 2005 до 2008 р. Починаючи з 2009 р., випуск книг і брошур як за назвами, так і за тиражами знижується. Впав і середній тираж однієї книги. Цей тренд загальносвітовий, і Білорусь не виняток. Зокрема, у 2009 р. середній тираж однієї книги становив 4,1 тис. пр., у 2010 р. — 3,9, у 2011 р. — 3,1. На одного жителя країни у 2010 р. видано 4,5 книг і брошур, у 2009 — 5,5 книг (2011 — 3,6) [2]. Кількість періодичних і продовжуваних видань (крім газет) у 2011 р. становила 918 назв, тираж — 60,5 млн пр., газет — 693 назви, тираж — 494,9 млн пр. [1].

Участь у конференції взяли: В. Гончаров, завідувач відділу інноваційної політики Інституту економіки Національної академії наук Білорусі, Д. Ротман, директор Центру соціологічних і політичних досліджень БДУ, О. Іванова, директор Національної книжкової палати Білорусі та інші.

Російську Федерацію представляв О. Воропаєв, начальник відділу книжкових виставок і пропаганди читання Федерального агентства з друку і масових комунікацій РФ, який повідомив, що у 2011 р. у Росії випущено 122 915 назв книг і брошур тиражем 612 506,3 тис. пр. За тематичними розділами найбільше випущено політичної та соціально-економічної літератури — 33 610 назв, тиражем 82 660,8 тис. пр. Видавництво-лідер — "Ексмо", яке надрукувало 8988 назв книг тиражем 67 548,6 тис. пр.

Російську делегацію представляв також А. Горбунов, виконавчий директор Асоціації книгорозповсюджувачів незалежних держав. У своєму виступі він порушив проблему книгорозповсюдження у Російській Федерації. Її актуальність полягає в тому, що видавців книжкової продукції набагато більше, ніж магазинів, де є можливість придбати видані ними книги.

Ця тема була домінуюча і у виступі ще одного представника РФ — Д. Котова, засновника, а нині генерального директора петербурзької мережі "Буквоед", підрозділу розгалуженої системи роздрібної торгівлі "Новый книжный Буквоед", що об'єднує більше 200 книгарень Росії і є лідером за товарообігом у Північно-Західній Росії. У цій мережі використовують нові формати книжкової торгівлі: міні-магазини, магазини і супермаркети. "Буквоед" першим у книготорговельній галузі Росії реалізував інноваційну концепцію книжкового магазину-клубу з кафе, сценою, гардеробом, дитячим майданчиком, цілодобовим режимом роботи і щоденною програмою культурно-просвітницьких і дитячих заходів, доступ до яких вільний. Мережа "Буквоед" має свій книжковий інтернет-магазин. Щомісячно її торговельні точки відвідують понад 800 тис. осіб.

Питанню книгорозповсюдження у Республіці Білорусь присвятив виступ О. Чечора, директор ВАТ "Могильов-друк", який поділився досвідом розповсюдження книжкових видань через систему "Союздрук".

Українську делегацію очолював О. Афонін, президент Української асоціації видавців та книгорозповсюджувачів. Тема виступу Олександра Васильовича — стан українського книговидання і книгорозповсюдження за останні роки: у 2011 р. зареєстровано 22 826 назв книг і брошур загальним тиражем 46 565,7 тис. пр. (на одного жителя України припадає 1,02 книги). Проблем в українських видавців та книгорозповсюджувачів багато. Одна з найголовніших — недостатня увага держави до розвитку видавничої справи.

Ш. Байкенова, директор видавництва "Балалар едебіеті", розповіла про стан книговидавництва у Республіці Казахстан. Тут працює 290 видавництв, з них 65,9% — в Алматі, 11,7% — в Астані, третє місце за випуском видань посідає Караганда. Упродовж останнього року в Казахстані надруковано 7,5 тис. назв книг.

На порядок денний конференції було винесено питання розвитку видавничого ринку та світових тенденцій трансформації книг і читання в епоху інформаційних технологій, просування книг і друкованої продукції в умовах вільного ринку, практичні аспекти взаємодії з метою співробітництва у втіленні конкретних проектів.

У рамках конференції відбувся Різдвяний благодійний бал книги, приурочений до Року книги, на якому можна було ознайомитися з кращими виданнями Білорусі, України і Росії та взяти участь в аукціоні, де виставили найкращі видання останніх років зазначених держав. Українська делегація презентувала подарункове видання Т. Г. Шевченка "Кобзар". Одержані кошти спрямували на придбання новорічних подарунків для дітей-інвалідів.

Закриваючи конференцію, Л. Ананіч подякувала всім учасникам за змістовні та цікаві доповіді, запросила представницькі організації України, Росії та Казахстану до співпраці, а також на традиційний книжковий ярмарок, який відбудеться в Республіці Білорусь у лютому 2013 р.

Міжнародні конференції збирають небайдужих людей, зокрема видавців, книгорозповсюджувачів, науковців, соціологів, які шукають шляхи розвитку видавничої сфери та прагнуть і надалі розвивати співробітництво між державами у галузі книговидання і книгорозповсюдження.

Список використаної літератури

1. *Книгоиздание и периодическая печать Беларуси. Статистические итоги 2011 года.* — Минск, 2012. — 20 с. (VI Международная конференция издателей, полиграфистов и распространителей печати "Печатный рынок в условиях трансформации экономических отношений Беларуси, России и Казахстана", Минск, 2012, 5—6 декабря).
2. *Козловская А. И.* Развитие книгоиздания в Республике Беларусь (1991—2010). — Режим доступа: sibac.info/files/2011_10_17.../4.4_Kozlovskaya.doc. — Загл. с экрана.

Надійшла в редакцію 26 грудня 2012 року